

Barne-, likestillings- og
inkluderingsdepartementet
postmottak@bld.dep.no

Deres referanse
12/6734

Vår referanse
12-173497ADM-KISA

Dato
17.12.2012

Høringsuttalelse – forslag til lovendringer for å gi barn bedre beskyttelse mot vold og overgrep

Det vises til departementets brev av 12. oktober 2012 vedrørende ovennevnte. Departementet har senere forlenget høringsfristen for Kristiansand tingrett.

Kristiansand tingrett har følgende merknader til de fremsatte forslagene:

1. Generelt

Det er et generelt inntrykk at det empiriske grunnlaget for de lovendringene som departementet foreslår, er nokså tynt. I atskillig utstrekning bygges på innspill fra instanser og organisasjoner som arbeider med bl.a. overgrep. Disse gjør en svært viktig jobb, og kan også gi verdifulle innspill til lovarbeid. Innspillene er imidlertid i det vesentlige bygget på partsversjoner. Det er derfor viktig å i tillegg skaffe seg også annet materiale slik at lovarbeidet - samlet sett – bygger på et tilstrekkelig godt og bredt empirisk grunnlag. Ut fra det foreliggende høringsbrevet er det Kristiansand tingretts oppfatning at det kan stilles spørsmål ved om dette er tilfelle nå.

Høringsbrevet etterlater et inntrykk av at domstolene legger for lite vekt på mistanker om vold/overgrep, og at den strafferettslige behandlingen legger for store føringer på behandlingen iht. barneloven. Kristiansand tingrett kjenner seg ikke igjen i dette. Det som fremgår av høringsbrevet gir heller ikke noe pålitelig grunnlag for å legge til grunn det inntrykket som høringsbrevet gir.

Overgrepssproblematikken kommer normalt opp for retten etter at mor har stanset samvær på grunn av (berettiget eller uberettiget) mistanke om overgrep, og at far siden reiser sak for retten for å få samvær i gang. Mødre som kvier seg for å reise sak eller stanse samværet i slike tilfeller, er lite

Postadresse
Postboks 515 Lundsiden, 4605 Kristiansand S

Sentralbord
38 17 63 50

Saksbehandler
Anne Torill Koland

Bankgiro
7694.05.14823

Organisasjonsnummer
974732998

Kontoradresse
Toilbodgt. 45, 4614 Kristiansand S

Telefaks
38 17 60 09

Telefon
38 17 63 07

Ekspedisjonstid
0845-1545(0845-1500
(15/5-15/9)

Internett/E-post

kristiansand.tingrett@domstol.no

representativt for sakene som bringes inn for retten. Dette betyr imidlertid ikke at det ikke kan finnes en del slike tilfeller, men høringsbrevet gir ikke tilstrekkelig empirisk grunnlag for dette.

I høringsbrevet savnes et mer nyansert perspektiv på saker hvor det er påstander om overgrep. En dommer både må og skal være åpen for at overgrep kan ha skjedd, men også for at påstander om overgrep kan brukes som et maktmiddel i en meget vond og betent konflikt mellom foreldrene. Det er ikke slik at sistnevnte er så sjeldent forekommende at vi kan ta som generelt utgangspunkt at påstander om overgrep stemmer. Problemet med uberettigede påstander om overgrep er dessverre ikke marginalt.

Det er viktig å ta i betraktning at også uberettigede påstander om overgrep skader barn. Disse barna vil ofte leve i stormsenteret i en stor og vond konflikt mellom foreldrene, vil kunne miste kontakten med den ene av foreldrene, og oppleve frykt og engstelse. Disse barna er ikke omtalt i høringsbrevet.

2. Endring av bl. 43, 1.ledd: Bostedsforelders plikt til å nekte samvær dersom det er nødvendig for å hindre at barnet blir utsett for vold eller skade eller fare

Departementet foreslår at en bostedsforelder kan og skal nekte samvær mellom barnet og den andre forelderen dersom det er reell frykt for vold og/eller overgrep hos vedkommende. Det er noe uklart hva som konkret skal være innholdet i kriteriet "reell frykt", men det synes som at departementet legger til grunn at sannsynlighetsovervekt ikke skal være nødvendig, og at dette heller ikke er noe krav etter gjeldende rett.

Det er, slik Kristiansand tingrett ser det, tvilsomt om dette er riktig forståelse av gjeldende rett. Det vises særlig til Rt. 2010 s. 1528, Borgarting lagmannsretts kjennelse av 2012-02-20 og Gulating lagmannsretts dom av 2012-06-07. Alle disse avgjørelsene synes å bygge på et strengere beviskrav enn det departementet har lagt til grunn.

Iht. høringsbrevet er det bare fast bostedsforelder som kan påberope seg de foreslåtte nye lovbestemmelsene. Dersom samværsforelder har reell frykt eller mener det foreligger risiko for vold eller overgrep hos fast bostedsforelder, er det dagens ulovfestede praksis som fortsatt vil gjelde. Det kan reises spørsmål om det er tilstrekkelig tungtveiende grunner til å forskjellsbehandle bostedsforelderen og samværsforelderen vedrørende dette.

Kristiansand tingrett er av den oppfatning av dagens regelverk er tilstrekkelig til å ivareta de hensynene som endringsforslaget legger opp til. Det er på det rene at dersom en forelder er av den oppfatning at barnet blir utsatt for vold mv, vil vedkommende kunne stanse samvær. Viser etterfølgende bevisførsel at bostedsforelderens frykt var uberettiget, vil dette i utgangspunktet heller ikke være til skade for bostedsforelderens rettslige posisjon.

En slik lovfesting som forslaget legger opp til, fryktes å få en uheldig signaleffekt, spesielt mellom foreldre hvor det er høyt konfliktnivå. Resultatet kan bli en rekke samværsnekt, som etterfølgende bevisførsel viser har vært uberettiget, og som kan være til stor skade for barna.

3. Om retten skal treffe midlertidig avgjørelse på begjæring i saker hvor det er risiko for vold og overgrep mot barnet

Bl. § 60,1. lyder (endring i kursiv):

Retten kan også ta førebels avgjerd før saka er reist, dersom særlige grunner taler for det. Etter krav frå ein part skal retten i alle høve ta førebels avgjerd dersom det er ein risiko for at barnet vert utsett for vald eller på anna vis vert handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa vert utsette for fare eller skade.

Kristiansand tingrett kan ikke se at det er behov for en bestemmelse med slikt innhold som foreslått. Man er ikke kjent med at det har vært tilfeller der dommere har unnlatt å fatte avgjørelse i et slikt tilfelle som forslaget beskriver.

"Risiko" er også for uklart til å kunne fungere som et egnet kriterium i en bestemmelse av denne karakter.

I tillegg kommer at bestemmelsen, slik den nå lyder, anses å gi tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag for å ivareta de hensyn som endringsforslaget tar sikte på å ivareta.

4. Om å lovfeste rett og plikt for dommere til melde fra til barnevernet om bekymringsverdige forhold de blir kjent med ved behandling av barnefordelingssaker

Ny bl. § 63 b skal lyde (i kursiv):

Dommere skal av eget tiltak, uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til kommunens barnevernstjeneste når det er grunn til å tro at barn blir mishandlet i hjemmet ...

Kristiansand tingrett er enig i en slik lovendring.

Det bemerkes at den sakkyndige i en barnelovssak vil ha opplysningsplikt etter barnevernloven § 6-4, men ikke dommeren. Det er viktig at også dommeren har mulighet til orientere barnevernet om bekymringer knyttet til barnets omsorgssituasjon. Det vil kunne forekomme situasjoner hvor det ikke er oppnevnt sakkyndig, men hvor det vil være behov for å videreformidle informasjon til barnevernet, f.eks ved rettsmøte om midlertidig avgjørelse der det er behov for en rask avgjørelse pga. sakens alvorlige karakter.

5. Om å tydeliggjøre at også barn under 7 år som er i stand til å danne seg sine egne synspunkter, skal gis anledning til å uttale seg

§ 31 lyder bla slik:

Nytt § 31, 2.ledd og 3.ledd foreslås å lyde slik:

Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt, skal få informasjon og høve til og seie si mening (...)

I saker for retten der barnet har uttala seg, skal dommeren eller den dommeren peiker ut, orientere barnet om utfallet av saken og korleis synspunkta til barnet har vorte tatt omsyn til.

Kristiansand tingrett er ikke enig i forslaget til endring av 2.ledd.

Kristiansand tingrett mener at gjeldende § 31. 1.ledd, sammenholdt med 2.ledd, gir tilstrekkelig hjemmel for å kunne ha samtale med barn yngre enn 7 år der det er grunn til dette. Eksisterende lovgrunnlag anses å gi tilstrekkelig veiledning for dette temaet. En lovfesting, slik endringsforslaget legger opp til, vil medføre at stadig yngre barn blir involvert i voksenkonflikten, og det er også påregnelig at det i en del tilfeller vil kunne oppstå uenighet/strid mellom foreldrene om hvorvidt barnet "er i stand til å danne seg egne synspunkt".

Kristiansand tingrett ser imidlertid behovet for at lovteksten bør fremheve at barn som skal høres, må høres om alle relevante forhold i saken.

Når det gjelder forslagens 3.ledd mener Kristiansand tingrett at det i utgangspunktet er foreldrenes oppgave å formidle sakens resultat til sine barn på en skjønnssom måte. I de tilfellene hvor retten er bekymret for at slik formidling ikke vil skje på en skjønnssom måte, bør retten imidlertid gis anledning til å pålegge den som har snakket med barnet før forhandlingene, om å orientere barnet om utfallet av saken, f.eks ved at dette inngår i den sakkyndiges mandat. På denne måten vil man søke å begrense barnets involvering i foreldrekonflikten i størst mulig grad.

Kristiansand tingrett er skeptisk til en orientering om på hvilken måte barnets mening er blitt tatt hensyn til. Man risikerer i stor grad å forsterke barnets lojalitetskonflikt ved å gi opplysninger som i atskillig utstrekning oppleves å "ansvarliggjøre" barnet for dommens resultat. Kristiansand tingrett er på generell basis opptatt av at barn i minst mulig grad skal gjøres til aktører i konflikten i barnesakene. Erfaringsmessig kan det være skadelig for barn å leve med stor grad av lojalitetskonflikt i forhold til sine foreldre.

6. Om endringer i saksbehandlingsprosesser for å sikre gode prosesser med volds – og overgrepssproblematikk

Bl. § 61 nr 1 lyder slik (endringsforslaget i parentes):

Retten skal som hovedregel innkalle partene til eit eller fleire møte for mellom anne og klarleggja tvistepunkta mellom dei, drøfte den vidare handsaminga og eventuelt mekle mellom partane *der saka er eigne for det.*

Kristiansand tingrett er enig i at det må gjøres en konkret vurdering knyttet til hvilken form for saksbehandling saken skal undergis. Videre bør domstolene i større grad enn i dag avstå fra saksforberedende møter og heller behandle saken i en hovedforhandling, når det gjelder påstander om omfattende /alvorlig vold og overgrep, alvorlig psykiatri eller rus, samt i saker som har vært behandlet i rettsapparatet flere ganger tidligere.

Forslaget til § 61 nr 3 lyder slik:

Retten bør, der det trengst, oppnemne sakkundig til å uttale seg om eitt eller fleire av dei spørsmåla saka reiser, mellom anna der det er påstandar om vald, overgrep, rus og psykiatri og saka ikkje er tilstrekkelig opplyst på annen måte.

Kristiansand tingrett har ingen innvendinger til endringsforslaget. Dersom man i større grad enn i dag vil behandle de "tunge" sakene direkte i hovedforhandling, vil det også være større behov for "fulle utredninger" etter § 61 nr. 3. Slike utredninger er imidlertid tidkrevende og kostbare. Endringsforslaget må derfor, når det gjelder kostnadsansvaret, inneholde bestemmelser om at det offentlig bærer utgiftene, jf. forslaget til lovendring i § 61 andre ledd. Det understrekes imidlertid at det er viktig at proporsjonalitetsprinsippet fremdeles hensyntas.

Kristiansand tingrett vil samtidig peke på at dersom det blir en markant økning av utredninger etter § 61 nr. 3, vil dette kunne medføre praktiske problemer for domstolene fordi sakkyndige er en begrenset resurs. Dette vil igjen kunne føre til at gjennomføringen av en del av disse sakene vil kunne komme til å ta vesentlig lengre tid enn i dag.

Det er også viktig å vurdere en ordning hvor man setter inn mer resurser i sakene før de blir brakt inn for domstolene, f. eks ved at det blir mulig å utføre sakkyndigarbeid i regi av familievernkantoret, og på denne måten løse sakene på et tidligere tidspunkt.

7. Om tap av samværsrett og foreldreansvar skal kunne fremmes som sivil krav i straffesak mot samværsforelder

Det kan være fordeler med en ordning hvor påtalemyndigheten gis adgang til å fremme krav om tap av samværsrett og foreldreansvar. Både prosessøkonomi og belastningen for den fornærmede kan tilsi en endring som foreslått.

Imidlertid er det etter Kristiansand tingretts oppfatning bare helt unntaksvis hensiktsmessig og forsvarlig å behandle krav etter barneloven i en straffesak, så som når kravet etter barneloven i realiteten står og faller på vurderingen av de påtalte, straffbare handlinger. Men med en gang det skal foretas substansielle vurderinger av klassisk barnelovfaglig karakter, er straffeprosessen uegnet. Aktor (eventuelt bistandsadvokat) eller forsvarer vil neppe kunne gi de barnelovfaglige temaer like stor oppmerksomhet som prosessfullmektigene i en regulær sak. Det kan også bli knapp tid til en forsvarlig saksforberedelse innenfor den ordinære straffesaksberammingen, særlig når det er behov for en sakkyndig utredning.

En felles behandling vil kunne svekke behandlingen både av straffesaken og spørsmålene om samvær og foreldreansvar.

Videre vil de barnerettslige spørsmålene, ut fra forslaget, bli pådømt av en meddomsrett, ikke av en fagdommer alene som er den normale ordningen i sivile saker.

8. Om barnevernet skal gis partshjelperstatus i barnefordelingsaker.

Kristiansand tingrett er skeptisk til å la barnevernet delta – som partshjelper – i barnefordelingsaker. Barnevernstjenesten vil i sin vurdering av hva som er til barnet beste, ha en barnevernfaglig tilnærming. Det er en annen innfallsvinkel enn det som barneloven legger opp til som regulerer konflikten mellom foreldrene.

Kristiansand tingrett er også av den oppfatning at barnevernets deltagelse i rettsmøter iht barneloven vil kunne bli konfliktskapende – og drivende. Barnevernet vil lett kunne bli oppfattet som å støtte den ene parten. Dette vil kunne skape problemer for barnevernet i den eventuelle hjelpefunksjonen de skal ha overfor begge foreldrene etter at barnesaken er over. Det vil også kunne medføre at barnevernet ikke kommer i posisjon til den av foreldrene de ikke var partshjelper for, og på den måten være til hinder for å få igangsatt de hjelpetiltak som ellers kanskje ville vært mulig å få gjennomført.

For å sikre at barnevernets kunnskap og vurderinger tilflyter retten i barnesaken, vil man f.eks kunne lovfeste at barnevernet vanligvis skal forklare seg i saker hvor barnevernet er involvert i familien på stevningstidspunktet. Det bør heller ikke være noe i veien for at retten tillater at representanten fra barnevernet følger hele hovedforhandlingen dersom retten finner at dette er hensiktsmessig.

For å sørge for at informasjonsflyten også går den andre veien i disse sakene, vil man kunne lovfeste at dommen i barnesaken hvor barnevernet har forklart seg, skal oversendes barnevernet. På denne måten vil man til en viss grad avhjelpe de uheldige virkningene av det tosporede systemet med barnelov og barnevernlov.

Det er tvilsomt at det vil være riktig eller ønskelig å la barnevernet benytte nekting av samvær som et hjelpetiltak. Retten vil normalt kunne avsi en kjennelse om midlertidig nekting av samvær på relativt kort tid, og det vil følgelig ikke være behov for at barnevernet skal gis en egen rett til å bestemme dette. Nekting av samvær er et alvorlig inngrep som bør sikres kontradiksjon, og det gjøres best gjennom rettslig behandling.

Kristiansand tingrett

Yngve Svendsen
Sørensriver

